

שאול אורן מתאר את החזרה לחיים בבית הילדים "מולן" במואסק שבצרפת לאחר השואה

לאחר ניתוק שנמשך כמה שנים חזרתי אל היהדות, אל השבת ואל החגים. ההכנות ב'מולן' לשבת ולחגים היו כמו בכל בית יהודי. מדי יום שישי או מדי ערב חג קיבל כל אחד לבנים וחולצה נקיים. החדרים היו מצוחצחים, ובחדר האוכל הגדול היו השולחנות ערוכים להפליא, ונרות שבת דלקו. הבנים והבנות בתלבושתם היפה נכנסו כולם לחדר האוכל לתפילה, שהתחילה בשיר.

ההנהלה העדיפה לא להזכיר לילדים את הוריהם ואת עברם, והילדים אף הם לא סיפרו את זיכרונותיהם מתקופת חייהם במשפחה, כי הם לא היו מסוגלים להתמודד עם החורבן של משפחותיהם. הנדירים שביניהם, שהיו מוכנים אולי נפשית לעורר את זיכרונות העבר, קיימו את החוק של הרוב, ולא דיברו. במצב זה הבנו שלא ניתן לספר להם על תאי הגזים ועל הכבשנים. גם חשנו כמו בושא לספר על חיינו, למרות עברם הלא רחוק, אך השונים כל כך במהותם מאלה שהכרנו עכשיו. הלוא גם אנחנו שאפנו להפוך לאט לאט לנערים נורמליים, שמשתתפים במשחקי הצופים, ששרים מסביב למדורות, שמשתעשעים, אפילו כדי להתנסות בהתנהגות של ילדות, שנשללה מאתנו. על כן התקיימה בינינו, האסירים לשעבר, לבין הילדים האחרים מעין הסכמה סמויה: אנחנו לא מספרים מה שעבר עלינו, והם אינם שואלים אותנו דבר. כאן התחילה כנראה הנטייה שלי לשתוק ולא להתייחס לעברי, שהעיק עליי. ... הייתי חייב לעמול קשה כדי להתקדם בשפה הצרפתית. ... שמחתי מאוד ללמוד את המקרא, שהכרתי עוד מה'חדר'. ... מאחר שלא הספקתי להכיר את ארון הספרים של אבא שלי, הרגשתי רצון עז לקרוא ספרים ולהכיר ספרות, וכאן ניתנה לי ההזדמנות לספק את סקרנותי. התחלתי 'לבלוע' ספרים. התעודדתי מאווירת הקריאה ששררה ב'מולן'. ספרים מסוימים עברו מאחד לשני והסתובבו בכל הבית. מאחר שלא עשיתי כל מאמץ אינטלקטואלי במשך שנים, הייתי מוכן לעמול קשה בלימודים, אף על פי שהייתי חייב להתחיל מאפס בהרבה תחומים. לאחר המתח והפחד שהיו מנות חלקי בעבר היו הלימודים בשבילי כמו ריפוי. ואמנם, ב'מולן' נמצאו התנאים האידיאליים של הבנה וסבלנות כדי למלא אצלנו את החסר. בנוסף, שררה שם אווירה נפלאה של נוער, שהחזירה לנו את טעם הנעורים.

ספרייה ברמה נאותה, פעילויות ספורט, הרצאות, חוגי לימוד - כל אלה מילאו את זמן הפנאי. התענוגות המיוחדים שלי היו לשיר במקלה, ... הפקתי הרבה תועלת

מהספרייה שב'מולן'. מלבד מבחר גדול של ספרים בצרפתית נמצאו שם גם יצירות מהספרות הקלסית ביידיש, שמהם נהייתי מאוד לפני שיכולתי לקרוא ספרים בצרפתית, ואף לאחר מכן. היו שם יצירות של י.ל. פרץ, של שלום עליכם, ושיר ארוך בשם "יודל" של מנדלי מוכר ספרים, מעין שיר אהבה בין הקב"ה לעם ישראל, שיר שאהבתי מאוד. אך כל זה גרם לי עצבות, ביודעי שלא נשאר דבר מהשטעטל החי והתוסס שמתואר בספרות זו.

כשהגעתי למואסק, הייתי מוצף בזיכרונות על משפחתי ובגעגועים לחיינו היפים ביבז'נו. רציתי לשכוח את תקופת השואה, שהייתה לי כחלום בלהות, אך לא ניתן היה להחזיר את הגלגל אחורה. אחד הדברים שיכולתי לעורר מחדש ולחזור אליו היה קיום אורח חיים יהודי, אחרי שהפסקתי לקיים מצוות בתקופת שהותי במחנות. הייתי מאושר לחיות שוב על פי עקרונות היהדות, אם כי יהדות קלה, אבל לא נטולת חיות.

הבנתי שרכישה אמיתית של תרבות חדשה אינה יכולה להתבצע על גבי קרקע בתולית בלבד, דהיינו, רק על בסיס התרבות המקורית הראשונית שרכשתי בעודי ילד. לא ניתן היה לשתות יין זה על קיבה ריקה. הייתי חייב להעמיק ולחזק את ידיעותיי ביהדות. על אף המאמץ שנדרשתי להשקיע בלימודי מתמטיקה ופיזיקה השתדלתי להקדיש חלק מזמני גם ללימוד התנ"ך ופירושו.

השהייה שלי במואסק נשאה הרבה פירות עבורי. כאן התחדש אצלי הטעם לחיות מחדש. עזבתי את מואסק בשנת 1948, כשתעודת חשמלאי בידי. באמצעות תעודה זו יכולתי להתחיל לעבוד ולפרנס את עצמי, ולא להיות זקוק עוד לעזרה מאיש. על מצב זה חלמתי בעצם כל הזמן.

לאחר שהשתחררתי מהמחנות, התחילה תקופה נפלאה, תקופה של פריחת חיים בבית הצופים היהודים בדרום צרפת, שנמשכה בהקמת משפחתי, בבנייתה ובעלייתנו לארץ ישראל. אף תקופה זו הייתה מלווה בנסים רבים. לאורך כל הדרך פגשתי אנשים שסייעו לי לבנות את חיי מחדש. כך הכרתי את המשפחה הגדולה של האנשים הטובים והישרים, שבזכותם למדתי שעל אף השואה אין להתייאש מן האדם, ויש משמעות לאהבת החיים.

שאל אורן, **כאש בוורת**, ע' 7, 171